

Nr 701

Av herr Kärrlander m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena.

(Lika lydande med motion nr 610 i Första kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 69 år 1961 angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena föreslås bl. a. en avveckling av försöksgårdssystemet. Den statliga försöksverksamhetens fältorganisation skall därefter bestå av fyra försöksdistrikt uppbyggda kring lika många försöksstationer och med uppgift att tillgodose såväl växtodlingens och husdjursskötselns som trädgårdsnäringens behov av mera komplicerade försök av lokal karaktär.

I propositionen lämnas icke förslag till de enskilda försöksgårdarnas avveckling, utan »det torde böra uppdragas åt lantbrukshögskolans styrelse att i enlighet med de riktlinjer jag nu förordat till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till erforderliga avvecklingsåtgärder», varvid de för fortsatt försöksverksamhet olämpliga försöksgårdarna liksom de gårdar, som visar årligen återkommande driftunderskott, bör snarast avvecklas. Mot dessa principer har vi ingenting att andraga.

Vi biträder också i vissa delar departementschefen, när han gentemot vissa remissinstanser, som hävdad att de föreslagna försöksdistrikten blir alltför stora och oenhetliga, framhåller att distrikten — exempelvis vid sammanställningar av försöksresultat — delas upp på lämpligt sätt i mindre områden.

Emellertid finner vi att diskussionen av den statliga försöksverksamhetens fältorganisation varit mycket allmän och att jordbrukets struktur och behov av försök och forskning i stort sett bedömts vara likartat för hela riket. Vi finner att speciellt Norrland vid en dylik behandling av ärendet av flera skäl kommer i ett ytterst oförmånligt läge, även om hänsyn tas till den relativt sett begränsade omfattningen av jordbruket inom området. Den stora utsträckningen i norr—söder, som arealmässigt gör norra distriktet jämförligt med de övriga tre distrikten tillsammans, ter sig redan på papperet oförmligt men torde i praktiken, särskilt sett mot bakgrunden av de långa resorna under en kort vegetationsperiod och med föreslagen personal vid Röhäcksdalen, göra en förutsatt övervakning av fält-

försöken vid rätt tidpunkt mycket svår. Denna olägenhet kan emellertid i viss mån avlägsnas, om ytterligare en tjänst som försöksledare inrättas vid Röbbäcksdalen.

Förutom de av utsträckningen i nord—sydlig riktning betingade stora förskjutningarna i betingelserna för jordbruket i Norrland är norra försöksdistriktet mera utpräglat än övriga distrikt oenhetligt även till följd av de stora nivå- och klimatskillnader i öst—västlig riktning. Av dessa och andra skäl torde det sålunda bli svårare inom norra försöksdistriktet än i landet i övrigt att — även inom jämnstora arealer — med försök på ett fåtal platser kunna erhålla mera allmänt giltiga svar på olika försöksproblem. En påfallande starkt markerad, ur växtodlingens synvinkel viktig edafisk och biologisk gräns är att finna mellan de områden som hänförs till övre Norrland resp. mellersta Norrland, nämligen en gräns med ungefärlig sträckning från Nordmaling i nordöstra Ångermanland till norra Jämtland. I propositionen anföres (sid. 241), att personalen vid Röbbäcksdalen bör bibehållas »med hänsyn till behovet av försöksverksamhet beträffande de speciella växtodlingsproblem som finnes i övre Norrland». Det i berörda hänseende härifrån åtskilda stora mellannorrländska området förutsättes bli tillgodosett genom arrenderade försökslägenheter, exempelvis vid någon lantmannaskola.

Propositionen synes otvetydigt ge möjligheter för sådan försöksgård att bestå, som kan uppvisa ett gott ekonomiskt resultat av jordbruksdriften och som därtill är lämplig för fortsatt försöksverksamhet (sid. 240) varigenom sålunda remissinstansernas positiva syn på försökssystemet beaktats. Med utgångspunkt från det sålunda anförda får vi nu hänvisa till nedan framförda skäl för en genom befolkningsutvecklingen önskvärd speciellt inriktad försöksverksamhet i Norrland.

Ett av de största problem, som yppar sig för det norrländska jord- och skogsbruket i framtiden, är den mycket snabba och uppenbarligen accelererande avfolkningen. En av de positiva vägarna att möta en alltför hastig och främst med tanke på skogsbruket ovälkommen nedläggning av jordbruk är att sammanslå mindre brukningsdelar till större enheter. Av erfarenheterna att döma blir dessas bärkraft ej större än att skogsbruket — med den egna skogen eller eljest skogsarbete som underlag — måste utgöra ett komplement till försörjningen. Jordbrukets rationalisering i allmänhet ger ökat utrymme för att skaffa jordbrukaren inkomst i skogsbruket. Jordbrukets nuvarande driftinriktning och tekniska struktur synes emellertid, i synnerhet på de större brukningsenheterna, binda jordbrukaren och hans familj vid gården dagligen under större delen av året. Det synes oss som om man i framtiden bör söka åstadkomma ett förmånligare förhållande mellan den tid, som blir tillgänglig för insatser i skogen, och den i jordbruket bundna tiden. En tänkbar med hänsyn till arbetsfördelningen i jordbruket positiv utveckling är införande av monokulturer i växtodlingen och

förenklad utfodring av djuren. Utan att närmare känna förutsättningarna för och konsekvenserna av en dylik inriktning torde emellertid såväl rationaliseringsorganen som de enskilda jordbrukarna ställa sig tveksamma.

Såvitt kan bedömas inrymmas varken i den föreslagna nya försöksorganisationen eller t. ex. inom lantbruksnämnderna någon möjlighet att försöksmässigt på föreslaget sätt belysa här antydda och närliggande frågor.

Vi kan inte här i detalj ingå på de undersökningar och försök, som kan erfordras för att bilda underlag för en fullgod bedömning av den resta frågan, men anser oss böra framhålla att en praktiskt genomförd, i storleksordningen bondejordbruk tillämpad jämförelse mellan två eller flera driftformer med monokulturer, konsekvent genomförda till skördeprodukternas förädling eller försäljning, bör kombineras med försöksmässig belysning av konsekvenserna på t. ex. jordens växtkraft och struktur, på behovet av gödsling för optimalt utbyte, på växtprodukternas kvalitet, på frågan om växtsjukdomar o. s. v.

Speciell uppmärksamhet bör riktas på möjligheterna att sålunda inbespara tid vid jordbruket och på vilka ekonomiska konsekvenser för jordbrukarfamiljen den extensiva driftformen kan ha, när den kombineras med ökad insats i skogsbruket.

Vi finner av jordbrukshögskoleutredningens betänkande samt av propositionen angående upprustning av forskning och försök etc. att till förfogande för en försöksverksamhet av antytt slag står Offers försöksgård, vars ekonomi vad jordbruksdriften beträffar enligt propositionens innebörd kvalificerar för fortsatt verksamhet. En ekonomisk tablå (se nedan), tillhandahållen av försöksgårdens föreståndare, ger vid handen att jordbruket med inkluderad skogsdrift givit ett ej oväsentligt årligt driftöverskott under den senaste 11-årsperioden, för vilken differentierad bokföring finns.

	Överskott av jordbruks- och skogsdriften vid Offer
1948/49—1954/55	62 550:—
Medeltal (7 år)	8 936:—
1955/56—1958/59	18 556:—
Medeltal (4 år)	4 639:—

Såvitt kan bedömas bör i en undersökning av detta slag en samtidig tillämpning av de försöksmässigt undersökta driftinriktningarna ske praktiskt vid några jordbruk, som ligger någorlunda bekvämt till i förhållande till försöksgården. Genom medverkan från lantbruksnämnden torde behövliga jordbruk kunna anvisas. För att erhålla den önskvärda ekonomiska översikten av resultaten torde gårdarna böra anslutas till hushållningssällskapets bokföringsbyrå. Angeläget synes vara att grundläggande och fortlopande undersökningar av konsekvenserna på jord, växt- och djurproduk-

ter etc. genomförs också här samt att både rationalitet, utbyte, hälsokontroll o. s. v. samtidigt studeras på ingående besättningar.

Vi finner det så mycket mer tillfredsställande att kunna föreslå Offers försöksgård för dessa speciella och angelägna forskningsuppgifter som därmed också skulle erhållas det komplement inom mellersta Norrland till Röbbäcksdalen, som vi inledningsvis fann påkallat. De nyligen påbörjade långtidsserierna med omfattande växtföljdsförsök och fastliggande gödslingsförsök vid Offer kan inte bara planmässigt fullföljas, om försöksgården får bestå, utan får även anses utgöra en ytterst värdefull grund för det forskningsarbete, som skisserats i samband med frågan om rationaliseringsundersökningarna. En fortsatt verksamhet vid Offer undanröjer också delvis de påtagliga svårigheter som finnes att inom detta område anskaffa försökslägenheter av tillräcklig storlek och jämnhet för mera komplicerade försök.

Med stöd av vad sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 69 besluta,

att en speciell forsknings- och försöksverksamhet i Norrland anordnas med sikte på att belysa frågan om en lämplig framtida driftrationalisering främst genom införande av monokulturer i växtodlingen och förenklad utfodring av husdjuren, varvid konsekvenserna på lång sikt för såväl jordbruket såsom produktionsunderlag som möjligheterna att vinna arbetstimmar för arbete i skogsbruket särskilt uppmärksammas,

att Offers försöksgård bibehålles och användes för dessa undersökningar samt att där pågående försöksserier fullföljes,

att Offers försöksgård bringas i tillfälle att genom kompletterande försöksserier understödja Röbbäcksdalens försöksstation i arbetet inom mellersta Norrland.

Stockholm den 6 april 1961

Harald Kärrlander

Nils G. Fröding

Sigfrid Jonsson

Alf Andersson

John R. Anderson

Elvira Holmberg

Thorbjörn Fälldin

B. Sundelin
